

**NEKED IS VAN KÉK LUFID?
MAI TIZENÉVESEK VÉLEMÉNYE A FOGYATÉKOSSÁGOKRÓL**

Munkácsy Tudományos Diákköri Konferencia - 2018

mentortanár: Balogh Nádja

**Győri Tessa Regina
Kaposvári Munkácsy Mihály
Gimnázium, 7.a. osztály**

ABSTRACT

Dolgozatom - melynek magamban a kék lufi felmérés munkanevet adtam - célja annak felmérése, hogy a korosztályom mennyi ismerettel rendelkezik, illetve milyen véleménnyel vannak a fogyatékos emberekről, szükség esetén tudnak-e/mernek-e segíteni a különböző fogyatékossgal élő embertársainkon. Online kérdőíves módszerrel 120 kérdőív feldolgozására került sor a 10-16 éves korosztályban. Az értékelés során sok érdekes adatra bukkantam, sokat tanultam az empátiáról, őszinteségről és a gyerekek kommunikációs készségeiről.

1. BEVEZETÉS

Családunkban a fogyatékossg nem tabu téma. Apukám balesetből adódóan mozgáskorlátozott, bátyám autista. Amikor TDK témán gondolkodtam eszembe jutott,

Apukám és a testvérem

hogy régi iskolámban hányszor hallottam az iskolatársaimtól, ahogy egymásra használják a „fogyi, nyomi, béna” vagy éppen autista kifejezést. Régóta tudom, hogy a kortársaim nem helyesen használják a fogyatékos kifejezést. Kíváncsi vagyok, hogy miért? Nem tanultak róla? Nem ismerik? Tudják-e egyáltalán, hogy tudnak segíteni egy sérült embernek a mindennapokban?

A fogyatékossg és annak kérdésköre az elmúlt években kiemelt hangsúlyt kapott mind az Európai Unió, mind pedig a hazai szakpolitikákban. Európa lakosságának 10–15%- a minősül fogyatékosnak vagy nevezte magát fogyatékosnak. (Laki, I. (2011). A fogyatékossgal élő fiatal felnőttek társadalmi integrálódásának esélyei és lehetőségei a mai Magyarországon.) A Központi Statisztikai Hivatal 2011. évi népszámlálása alapján Magyarországon kb. minden huszadik ember valamilyen fogyatékossgal él (ez több mint 490 ezer embert jelent). (www.ksh.hu)

Oké ezek az adatok érdekesek, de kit nevezünk fogyatékosnak? A Wikipédia szerint „a fogyatékossg hosszan tartó fizikai, értelmi, pszichoszociális vagy érzékszervi károsodás, amely számos egyéb akadállyal együtt korlátozhatja egy adott személy teljes, hatékony és másokkal egyenlő társadalmi szerepvállalását.” Na, ez egy kicsit magas... értem én, de mégsem. Nézzünk csak egy tankönyvet: „Ha abból indulnánk ki, hogy tökéletes ember nincsen, hiszen mindenkinek vannak kedvezőtlen adottságai, hajlamai, képességei, akkor az egészségről vagy annak hiányáról valamiféle fokozatosságban kellene gondolkodnunk: ki jobban, ki kevésbé egészséges és ép – ki jobban, ki kevésbé beteg vagy fogyatékos. Sokszor így is szoktunk gondolkodni: azt, hogy ki mennyire dagi vagy sovány, alacsony vagy magas, mekkora az orra, szőrös-e a karja, kopaszodik-e vagy sem, van-e tehetsége a matematikához vagy a kézimunkához – ezt nem szoktuk sem valamiféle egészségnek, sem valamiféle fogyatékossgnak, betegségnek elkönyvelni. Hogy hol

húzódnak az egészséges és a nem egészséges társadalom közötti határvonalak, azt igen nehéz meghúzni... Általában azt a betegséget, amiből ki lehet gyógyulni, amiből maradéktalanul fel lehet épülni, azt nem szokás társadalmi hátránynak elkönyvelni (legfeljebb arra az időre, amíg a beteg gyógyul, amíg „ki van vonva a forgalomból”). Társadalmi hátránként olyan tartós egészségromlást szokás elkönyvelni, mint

- krónikus, tartós, gyógyíthatatlan betegség
- egészségkárosodások, mint pl. műtéti vagy baleseti sérülések, transzplantáció,
- fogyatékoságok – tartós és megváltoztathatatlan mozgásszervi, érzékszervi vagy értelmi-szellemi állapotromlások, korlátozottságok.”

(Krémer, B. (2009). Bevezetés a szociálpolitikába. Budapest: Napvilág Kiadó.)

Úgy gondolom, hogy így már értem. Dolgozatomban ez utóbbi kategória ismeretét, kortársaim hozzáállását szeretném megismerni.

2. MÓDSZER

Internetes kérdőívet szerkesztettem (1. melléklet) a Google Űrlap programban és ezt elküldtem ismerőseimnek közösségi oldalakon. A kérdőíves adatgyűjtés 2017. november 1-től december 10-ig történt. Az adatokat Excel program segítségével dolgoztam fel. A bevásztási feltétel: 10-16 éves kor, kizárási kritérium az volt, hogy nem lehet a közvetlen családjában fogyatékos. Felmérésem nem reprezentatív. A közel 6 hét alatt 182 kitöltés érkezett. Melyből 147 felelt meg a bevásztási kritériumnak, és ebből 27 főt kellett kizárni.

3. EREDMÉNYEK

Az eredményekhez tartozó diagramokat a 2. számú melléklet tartalmazza.

3.1 Demográfiai adatok (N=120)

- 43 fiú, 77 lány
- 5 fővárosban, 22 megyeszékhelyen, 55 városban, 38 falun él
- 97 diáknak van (általában 1-2 maximum 10), 23-nak nincs testvére

3.2 Fogyatékoságok ismerete

A válaszadók nagy része (79-93%) hallott már az öt leggyakoribb fogyatékosági csoportról. Személyesen a megkérdezettek 55,8%-a ismer fogyatékos embert. Legtöbbsen mozgássérült személyt ismernek, másodsorban autistákat. (Bár ez lehet, hogy ez az adat torz, mert az ismerőseim nagy része ismeri a bátyámat.)

3.3 Kommunikáció a fogyatékoságokról

A megkérdezett 120 fiatalból 49 fő (40,8%) azt nyilatkozta, hogy soha nem szokott beszélgetni a fogyatékosokról/fogyatékoságokról. 26, illetve 20 fő otthon vagy az iskolában beszélget erről a témáról.

3.4 Értékelés skála kérdései

Öt provokatívnak szánt mondatot írtam és kértem, hogy jelezzék, melyikkel mennyire értenek egyet.

- "Jó, hogy egy iskolába járhatok fogyatékos gyerekekkel!" – a válaszolók több mint fele közömbös volt a kijelentéssel szemben, vagy nem tudta mit válaszoljon. 11 fő (9%) ezzel a kijelentéssel egyáltalán nem értett egyet. Minél idősebb volt a válaszadó annál nagyobb arányban értett egyet ezzel a mondattal.
- "A fogyatékos emberekkel mindig kivételeznek!" – Ennél a kérdésnél volt a legegyszerűsebb az eloszlás, de itt is a közömbös/nem tudom válasz volt a legtöbb.
- "A fogyatékos emberek nem dolgoznak!" – A válaszadók 92,5%-a nem ért egyet vagy közömbös ezzel a kijelentéssel. Egyetlen válaszoló értett maradéktalanul együtt, az egyetértők több mint fele 14-16 éves.
- "Zavarnak a fogyatékos emberek!" – Itt a válaszadók túlnyomó része nem értett egyet a mondattal, viszont érdekes, hogy az egyetértők mindegyike 14 éves vagy az alatti, két kivétellel a legkisebb gyerek a családban.
- "A fogyatékos embereket nem bűn kinevetni!" – A kérdések közül itt volt a legmagasabb az elutasítók aránya (79,2%). Akik valamilyen fokon egyetértettek a mondattal (6-6 fő), 9 fiú és 3 lány, egy kivétellel válaszolt igennel egy későbbi kérdésre, miszerint: „Használtad már a fogyatékos szót vagy szinonimáját (pl.: fogyi, nyomi, béna) osztálytársadra vagy barátodra?”

3.5 Segítségnyújtási hajlandóság

Az megkérdezettek túlnyomó többsége (81,67 és 72,5%) úgy gondolja, hogy tudna segíteni egy látássérültnek vagy egy mozgássérültnek, de már alig több mint a fele (57,5%) tudna segíteni egy hallássérültnek. Ami megdöbbentő, hogy a válaszadók csupán 37,5%-a lenne képes/merne segíteni értelmi fogyatékosnak, és 41,67% egy autistának.

A következő kérdésben a segítségnyújtás formáját kérdeztem, melynél gyakorlatilag a válaszok kivétel nélkül a testi fogyatékos emberek segítségnyújtására terjedtek ki, függetlenül attól, hogy jelezték hajlandóságukat értelmi sérült vagy autista segítségnyújtására.

A kedvenc válaszat egy 12 éves lány írta: „Bátorító, megnyugtató szavakkal bizalmat alakítok ki és megengedném, hogy belém kapaszkodjon vagy rám támaszkodjon vagy amire szüksége van. Meghallgatom, hogy neki mire van szüksége és abban segítek amire megkér.” A 14 éves vagy fiatalabbak szinte kivétel nélkül több mondatban részletesen, példákkal alátámasztva (pl.: „A látássérültnek elmondanám, hogy mit kéne látnia.

A mozgássérültet felkarolnám. A hallássérülttel hangosabban és artikulálva beszélnek. Az értelmi fogyatékosnak elmagyaráznák mindent.) válaszoltak, az ennél idősebbek 35,9%-a figyelmen kívül hagyta ezt a kérdést, a többiek maximum 10 szóban válaszoltak (sokszor egy-egy szóval: „bármiben, közlekedésben, gyakorlatilag, bármit...)

3.6 Fogyatékoság a mindennapi szóhasználatban

Arra a kérdésre, hogy használják-e fogyatékos szó pejoratív szinonimáit 70 % igennel válaszolt. Érdekes ellentmondás, hogy 36-an állították, hogy nem használták az említett kifejezéseket, ebből csak 25 írta később, hogy soha nem használja. (Talán nem voltak őszinték?) A gyakoriságra vonatkozó kérdésre a megkérdezettek csaknem fele a „ritkán” választ jelölte meg. Elszomorított (de valahol várható volt), hogy a válaszadók hatoda naponta többször is használja a „fogyi, nyomi, béna” szavakat. 35 fő bevallotta még el sem gondolkodott azon, hogy ezekkel a szavakkal bánthatja társait.

3.7 Vélemények a kérdőívvel kapcsolatban

A kérdőívet kitöltők 10%-a írt véleményt, többen bíztattak és megerősítettek a téma fontosságában. Szintén egy kedvencemet szeretnék példaként felhozni egy 15 éves fiútól; ezzel a véleménnyel teljes mértékben egyetérték: „Nem szabad kevesebbnek nézni a fogyatékosokkal élőket. Nem érnek kevesebbet azért, mert egy betegséggel küzdenek. Sokan még példát is vehetnének róluk, mert olyan kitartóak. Sokkal kisebb gondjaink vannak nekünk, egészséges embereknek mégis többet panaszkodunk.”

3.8 Néhány gondolat a „nem megfelel” kérdőívekből

64 kérdőív került kirostálásra a kor vagy a közeli családban lévő fogyatékos személy miatt, mégis néhány igen értékes gondolat volt ezekben is. Néhány ezekből:

- „Szerintem nem kell a fogyatékosokat elítélni. Ugyanolyan ember, mint te vagy én maximum nem minden van rendben vele. Attól még lehet nagyon jó ember. Szerintem kivételezni sem kell velük, segíteni kell nekik és egyáltalán nem kell őket csúfolni. Az én hozzátartozóm NEM maradandó fogyatékkal él. Mindig segítem és hozzám bármivel fordulhat. Semmivel se tartom kevesebbnek, mint egy ép embert. Örülök, hogy valaki meri ezt a témát előadni. Sok sikert!” (14 éves lány, akinek a családjában fogyatékkal élő van)
- „Az én testvérem is autista, tudom milyen ezzel együtt élni és ott segítek neki is ahol csak tudok. Sajnos vannak olyan ismerőseim/osztálytársaim, akik rendszeresen használják az autista, fogyatékos szót egymás között és tudják viszont, hogy az én testvérem az. Ilyenkor általában megmondom nekik, hogy hozzá szoktam, hogy buta emberekkel vagyok körülvéve. Sokszor bánt ez, de sajnos nem tudok ezzel mit tenni. Szerintem sok embernél sokkal okosabbak ezek a sérült emberek! ♥” (19 éves lány)
- „Köszönöm, hogy kitölthettem a kérdőívet. Számomra a fogyatékos vagy fogyatékkal élő emberek ugyan olyan értékű emberek, mint az ép egészséges ember. Nekem is vagy gyermekem és soha nem tudhatom, hogy mi lesz vele az életbe. Ítélni más felett senkinek nincs joga.” (32 éves nő)

- „Ha egy kerekesszékes beszél egy szintén mozgássérült társának, hogy mit lábatlankodsz itt akkor talán eszedbe jut, hogy nem is annyira mások és lehet velük viccelődni. Kölcsönös tisztelet az alapja mindennek. „(32 éves férfi)
- „A fogyatékoság nem különbözteti meg egyik embert a másiktól! Ahogy bánunk velünk, az különbözteti meg őket! Nem szégyen a fogyatékoság, hanem az a szégyen ahogy bánnak velük! Másak ők, több figyelmet és segítséget igényelnek, de szeretetre, tiszteletre méltó emberek! (23 éves nő)

4. ÖSSZEGZÉS

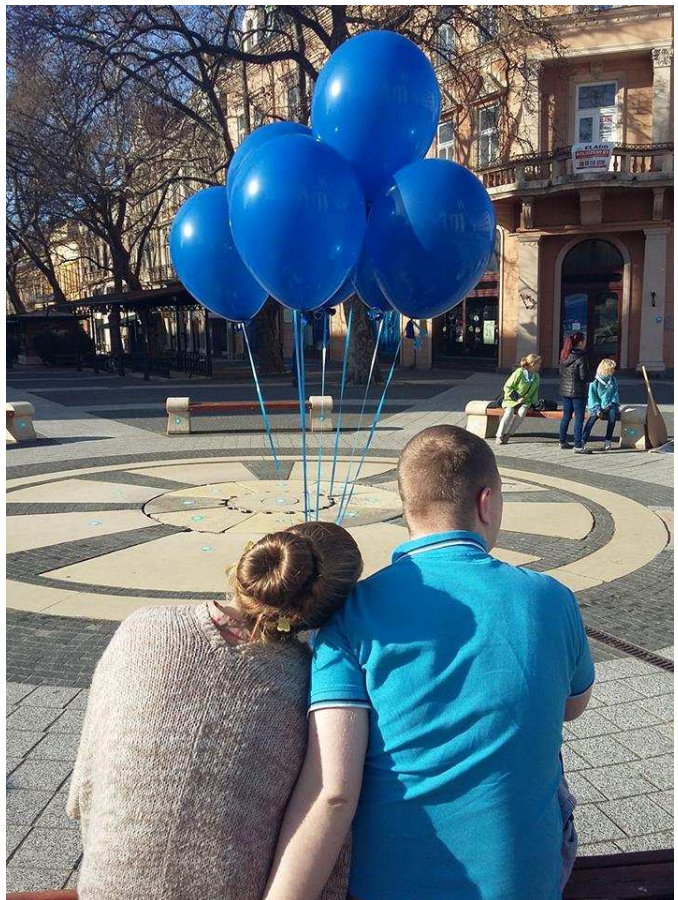
Ha engem kérdeznének, hogy ki a fogyatékos, azt válaszolnám, hogy igazándiból mindenki van egy kis furcsaság, nincs tökéletes ember.

Az adatok tükrében megállapítható, hogy azok a gyerekek, akiknek a családjában van fogyatékos sokkal nagyobb empátiával fordulnak társaik felé. Fontos, hogy beszéljünk a fogyatékosokról és nem fordítsuk el a fejünket, ha sérült emberrel találkozunk.

Remélem, hogy akik a kérdőívemet kitöltötték egy pillanatra elgondolkoztak és legközelebb kétszer átgondolják, hogy mire mondják azt, hogy fogyatékos.

A testvérem azt tanultam, hogy minden emberrel önzetlenül és előítéletektől mentesen kell bánni, mert lehet, hogy Neki gondot okoz az élet dolgaiban való eligazodás, de nála többet kevesen tudnak a Disney rajzfilmekről vagy a „Legyen Ön is milliomos!” kérdéseiről, és bármikor megfőzi a Vacsoracsata című műsor menüit. Lelkesen hallgatja, miközben hegedülök (pedig az elején csak Ő volt a közönségem) és néha a segítségével jutok hozzá az eldugott csokikészletekhez. Ha a testvérem (Dani) nem lenne, akkor lehet, hogy én is más szemmel néznék a fogyatékos emberekre.

Dolgozatom címét az évenkénti kék lufis felvonulás ihlette, ahol minden évben ezer mosolyt és millió kacagást kapunk.

Dani és én a tavalyi kék sétán

5. IRODALOM

[1] Laki, I. (2011). A fogyatékossgal élő fiatal felnöttek társadalmi integrálódásának esélyei és lehetőségei a mai Magyarországon.

[2] www.ksh.hu

[3] Krémer, B. (2009). Bevezetés a szociálpolitikába. Budapest: Napvilág Kiadó

[4] <https://hu.wikipedia.org/wiki/K%C3%A9rd%C5%91%C3%ADv> Kérdőív felépítése

[5] <https://docs.google.com/forms/u/0/> Google űrlap

6. MELLÉKLETEK

1. melléklet

Kérdőív

Győri Tesszának hívnak, a Kaposvári Munkácsy Mihály Gimnázium 7.a osztályos tanulója vagyok. Segítséget szeretnék kérni TDK dolgozatom elkészítéséhez, mely a fogyatékoságok ismeretéről szól a 10-16 éves korosztályban.

Kérlek töltsd ki az alábbi kérdőívet.

Hány éves vagy? *

Mi a nemed? *

- férfi
- nő

Lakóhelyed *

- főváros
- megyeszékhely
- egyéb város
- falu

Hány testvéred van? *

Ha van testvéred, akkor hányadik vagy a sorban?

Van a közvetlen családban fogyatékos? (látássérült, mozgássérült, hallássérült, értelmi fogyatékos, autista) *

- igen
- nem

Melyik fogyatékoságról hallottál már? *

- látássérült
- mozgássérült
- hallássérült
- értelmi fogyatékos
- autista

Ismersz fogyatékos embert? *

- igen
- nem

Ha igen akkor Ő milyen fogyatékosággal él?

Szoktatok a fogyatékoságokról beszélni? (több válasz is megjelölhető) *

- igen, otthon
- igen, iskolában
- igen, barátokkal
- nem, soha

Mennyire értesz egyet a következő mondatokkal? *

	Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Közömbös / Nem tudom	Egyetértek	Teljes mértékben egyetértek
Jó, hogy egy iskolába járhatok fogyatékos gyerekekkel.	☒	☒	☒	☒	☒
A fogyatékos emberekkel mindig kivételeznek.	☒	☒	☒	☒	☒
A fogyatékos emberek nem dolgoznak.	☒	☒	☒	☒	☒

	Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Közömbös / Nem tudom	Egyetértek	Teljes mértékben egyetértek
Zavarnak a fogyatékos emberek.	☐	☐	☐	☐	☐
A fogyatékos embereket nem bűn kinevetni.	☐	☐	☐	☐	☐

Mit gondolsz, ha segítségre szorulna egy fogyatékos ember, képes lennél neki segíteni? *

	igen	nem
látássérült	☐	☐
mozgássérült	☐	☐
hallássérült	☐	☐
értelmi fogyatékos	☐	☐
autista	☐	☐

Ha valamelyikre igen választ adtál kérlek, írd le hogyan segítenél!

Használtad már a fogyatékos szót vagy szinonimáját (pl.: fogyi, nyomi, béna) osztálytársadra vagy barátodra? *

- igen
- nem

Milyen gyakran mondjátok ezt? *

- naponta többször
- hetente
- kb. havonta
- ritkán
- soha

Gondolkodtál már azon, hogy ezzel megbántasz másokat? *

- igen
- nem

Ha a kérdőívvel kapcsolatban van olyan gondolatod, amelyet megosztanál velem azt szívesen veszem. Köszönöm!

2. melléklet: Diagramok

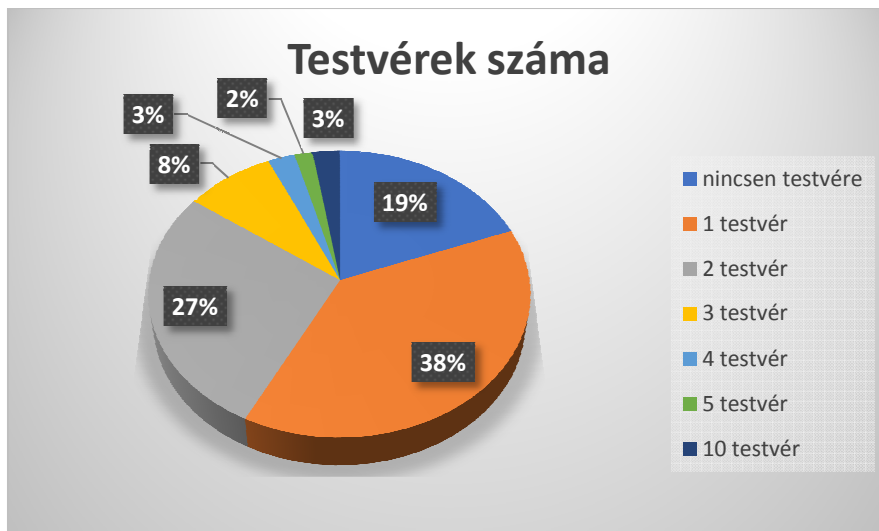
1. diagram: Nemek közötti megoszlás

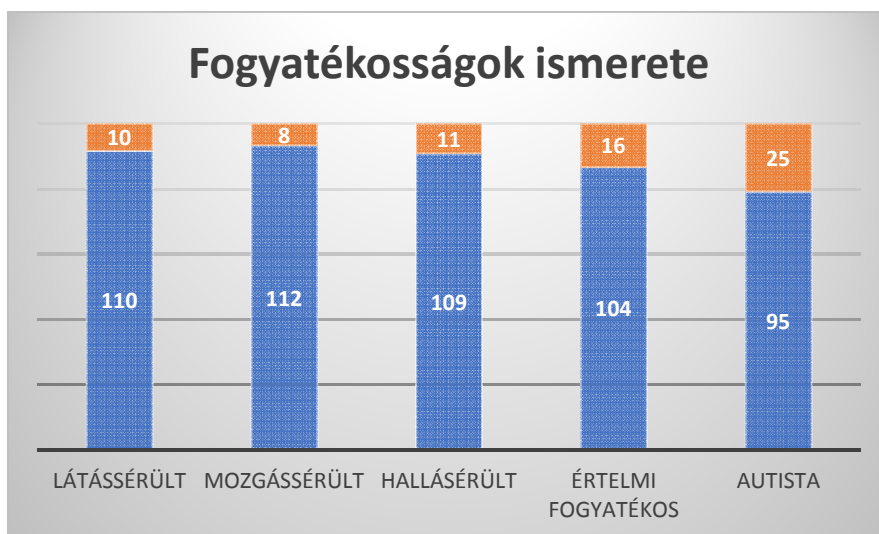
2. diagram: Lakóhely szerinti megoszlás

3. diagram: Testvérek száma

4. diagram: Fogyatékosság ismerete

5. diagram: Mennyire ért egyet a következő mondattal? (1)

6. diagram: Mennyire ért egyet a következő mondattal? (2)

7. diagram: Mennyire ért egyet a következő mondattal? (3)

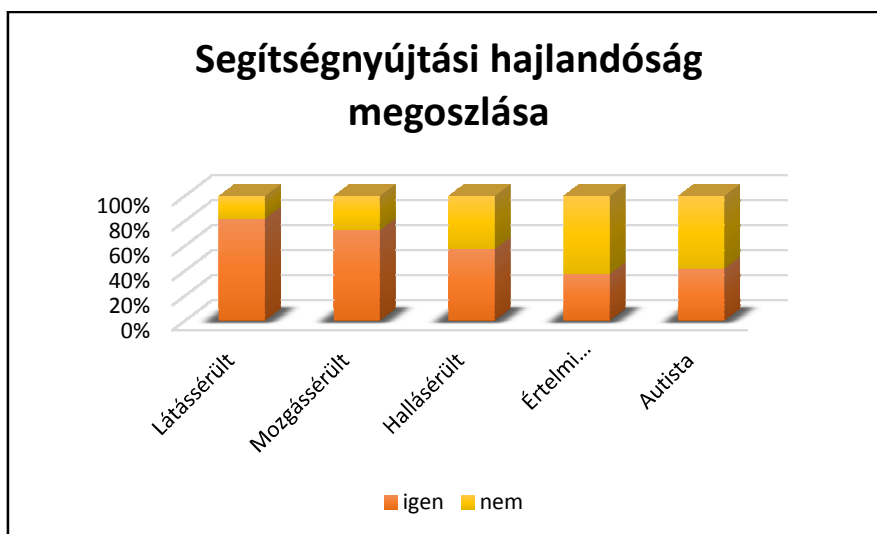
8. diagram: Mennyire ért egyet a következő mondattal? (4)

9. diagram: Mennyire ért egyet a következő mondattal? (5)

10. diagram: Tudna segíteni egy fogyatékos embernek?

10. diagram: Milyen gyakran használják a fogyatékos szó szinonimáit egymásra.

